

อาการของธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมเพื่อเราจะประพฤติปฏิบัติไปด้วย ฟังธรรมให้กลม่อมหัวใจของเรา ให้หัวใจของเรามั่นหมายคือ ให้หัวใจของเรายอมรับสัจจะความจริง หัวใจของเรามั่นมีอวิชา คือความไม่รู้ในตัวของมัน มันคือๆ มันคือแล้วมันไม่ยอมฟังใครด้วย ถ้ามันไม่ยอมฟังใคร ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ใจดวงนั้นต้องมีคุณธรรม ถ้ามีคุณธรรมเสร็จแล้ว มันจะมีสัจจะความจริงในใจดวงนั้น

ถ้าใจดวงนั้นมันคือไม่ยอมฟังใคร ก็ใจดวงนั้นแหละอวิชา ความไม่รู้มันแหละมันทำให้คือ แต่ถ้าความมีคุณธรรมในหัวใจ มีคุณธรรมในหัวใจ อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ดวงใจนั้นมีธรรม ดวงใจนั้นมีคุณธรรมในหัวใจ ดวงใจนั้นมีความสุขมีความสงบมีความระงับในดวงใจนั้น เวลาดวงใจนั้นถ้ามีกิเลสอวิชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม เวลาตรัสรู้ธรรมนะ เวลาสัจธรรมกังวานในดวงใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สิ่งที่ปรารถนามาๆ สร้างมาเป็นพระโพธิสัตว์ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนี้ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย การเวียนว่ายตายเกิดนี้ เพื่อสร้างสมคุณงามความดี การเวียนว่ายตายเกิดนี้เห็นไหม เป็นพระโพธิสัตว์ เป็นผู้เสียสละ เพื่ออำนาจวาสนาบารมีอันนี้ แล้ววาสนาบารมีกันมาเป็นอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาอยู่ที่การขวนขวาย การขวนขวายการกระทำต่างหากมันถึงไม่ได้สัจจะความจริงขึ้นมา ถ้าไม่มีขวนขวายไม่มีการกระทำสิ่งใดขึ้นมา วาสนาก็คือวาสนาปล่อยให้วาสนาลอยผ่านไปเฉยๆ เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา สัจจะความจริงรออยู่ตรงหน้า ทำไมเราทำของเราไม่ได้ ทำไมเราทำสิ่งนั้นขึ้นมาในหัวใจของเราไม่ได้

ดูทางโลกเขาสิ คูสิทางโลกเขาเกิดมาแล้ว เขาพยายามขวนขวายของเขา เพื่อประโยชน์ในชีวิตของเขา เขายังขวนขวายธรรมของเขา เราเกิดมาเป็นชาวพุทธนะ เกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพุทธศาสนา เรามีสัจจะ มีความเชื่อของเรา สัจจะความเชื่อของเรา เราต้องเชื่อมั่นในตัวเราเองสิ ถ้าเราเชื่อมั่นในตัวเราเองนะ เรามีสติมีปัญญาขนาดนี้ เรามีการศึกษาขนาดนี้ เวลาเราศึกษา

มาแล้ว มันไม่เป็นความจริงหรือ มันเป็นความจริงทั้งนั้น เราเชื่อของเรา แต่ทำไมเราทำของเรา
ขึ้นมาไม่ได้ละ เราทำขึ้นมาเป็นสัจจะความจริงในหัวใจของเราไม่ได้ ถ้าเราทำของเราไม่ได้ เรา
ไม่มีอำนาจวาสนาหรือ เห็นไหม เวลากิเลสมันยุมันแห้ง มันก็จะออกช่องนั้น

ออกช่องนั้น เรามีอำนาจวาสนา เราทำแล้วเราทำไม่ได้ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้านะ บุพเพนิวาสานุสติญาณ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดใน
วัฏฏะ มันได้สร้างสมคุณงามความดีมาอย่างน้อยขนาดไหน การได้สร้างสมคุณงามความดีมา
น้อยขนาดไหนนั่นละเป็นอำนาจวาสนาบาร์มี แล้วเวลาเวียนว่ายตายเกิดเห็นใหม่ มีแต่ความทุกข์
ความยากทั้งนั้น ชีวิตหนึ่ง จิตหนึ่ง จิตหนึ่งเวลาเวียนว่ายตายเกิดในภพชาติหนึ่ง

ในภพชาติหนึ่ง สิ่งที่เราเวียนว่ายตายเกิด ถ้าสะสมไว้ สะสมไว้ น้ำตาที่เราเสียไป ที่เรา
ร้องไห้คร่ำครวญอยู่ที่นี่ ทะเลนี้สู้ไม่ได้ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้อย่างนั้นละ
พูดไว้อย่างนั้นเพราะการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันปิดหูปิดตาใจ มันปิดหัวใจเราไว้ ให้หัวใจ
เราเองอาจกล้าหาญ ว่าสิ่งนี้เรา ชีวิตเรายังค้าฟ้า เรายังมีโอกาสของเราตลอดไปไง คุณสิเวลามันคือ
มันด้านของมัน หัวใจมันคือมันด้านเพราะอะไร มันคือมันด้านเพราะอวิชชาเท่านั้น เพราะพญา
มารเท่านั้น ที่มันปิดบังหัวใจของเรา ที่เรามาฟังธรรมๆ ฟังธรรมอยู่นี้ก็เพราะเหตุนี้

ฟังธรรมมาเพื่อให้หัวใจมันเปิดกว้างให้มันยอมรับสัจจะความจริง แล้วสัจจะความจริง
สัจจะ อริยสัจจะ สัจจะความจริง ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้ามันมีเหตุมีผลของมัน หัวใจนี้มันก็
ต้องได้สัมผัสธรรมสิ ได้ตามความเป็นจริงนั้น ทำไมเราก็พยายามทำของเราๆ ทำไมมันไม่ได้
สัมผัสความเป็นจริงเลยละ ทำไมมันสัมผัสแต่ความเร่าร้อน สัมผัสแต่ความทุกข์ความยากใน
หัวใจ ความทุกข์ความยากเป็นสัจจะความจริงใจ มันเป็นสัจจะอันหนึ่ง เป็นสัจจะอันหนึ่ง เห็น
ไหม เวลาเราพยายามประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา มันก็ต่อต้านของมัน

มันต่อต้านของมัน มันอาศัยหัวใจเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนี้ มันก็อาศัยนี้ปิดหูปิดตา
เรามาตลอด เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณสร้างอำนาจวาสนามาขนาดนั้น เวลา
ออกไปประพฤติปฏิบัติใหม่ เวลา ๖ ปีนี้ เวลาต่อสู้อยู่กับมัน โดยเผชิญหน้าสัจจะความจริง ๖
ปี ๖ ปีนี้ให้กิเลสมันเหยียบย่ำทำลายอยู่ ๖ ปี การประพฤติปฏิบัติ ทุรกิริยา ต่อสู้มันทุกข์ใหม่ ทำ
ตุรกิริยาต่อสู้กับมัน โดยความว่า เราเป็นคนที่มีการศึกษา เราเป็นคนมีอำนาจวาสนา เราเป็นคน
ที่มีสัจจะมีความจริง เผชิญอยู่กับมัน ๖ ปี อดอาหาร ต่อสู้กับมันทุกๆ วิธีการ

ที่เขาทำกันอยู่ๆ นี้ ต่อสู้กันมาทั้งนั้น นี่ไงที่มันทำอยู่เผชิญกับมัน เผชิญกับมันให้กิเลสมัน บิบบี้สีไฟอยู่อย่างนั้น ก็ยังสู้ไม่ถอย สู้ไม่ถอย แต่สุดท้ายแล้วเวลาท่าน ท่านกลับมาด้วยอำนาจ วาสนาของท่าน ด้วยสัจจะ ด้วยความจริง สัจจะความจริง บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขณญาณ มันเกิดมรรคเกิดผล ขึ้นมาในหัวใจนั้น ใจ

ถ้ามันเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาในหัวใจนั้น ท่านถึงมีหูตาสว่างกระจ่างแจ้ง ถึงที่ว่าอนาคตังสญาณรู้ว่าจิตดวงไหนมาอย่างไร ทุกข์ยากขนาดไหน เพียงแต่ว่าท่านจะพยากรณ์หรือไม่ พยากรณ์เท่านั้น พยากรณ์คือตอบถาม เวลาใครเขามีคำถามก็จะตอบเขา แต่ถ้ามันไม่เป็น ประโยชน์ มันไม่เป็นประโยชน์จะไปพยากรณ์ทำไม มันไม่เป็นประโยชน์พูดออกไปทำไม แต่ ถ้ามันเป็นความจริงของมัน มันเป็นความจริงของเขาอยู่แล้ว

จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดโดยสัจจะความจริงเท่านั้น วัฏฏะมันมีของมันอยู่อย่างนี้ นรก สวรรค์มันมีของมันอยู่อย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มารู้ความจริงว่า ของมัน กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันมีของมันอยู่อย่างนี้ แล้วจิตเวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนั้น แล้วเวลามาประพฤติ ปฏิบัติความจริงของเรา ถ้าชำระล้างกิเลสได้ มันพ้นออกไปจากทุกข์ แล้วเวลามันไม่พ้นออกไป จากทุกข์ละ คุณชีวิตของเราดี การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันบีบคั้นหัวใจ มันบีบคั้นนะ เวลาเรา บีบคั้นในหัวใจ คุณดี เวลาเราเกิดมาแต่ละภพแต่ละชาติ ทำไมมันมีอะไรกระทบกระเทือนมา มัน บีบคั้นแม่แต่ในภพชาติปัจจุบันนี้

ว่าอาการทางจิตๆ จิตนี้มันปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลากิเลส มันปิดหูปิดตา คุณีเวลาเราคิดสิ่งใด เราทำสิ่งใดมันมาจากไหน มันก็มาจากหัวใจมีความคิดก่อน มีการคิดถึงมี กายกรรม มโนกรรม มโนกรรม กายกรรม วชิกรรม กรรมเกิดจากการกระทำ เกิด จากอะไร เกิดจากอวิชา อวิชาความไม่รู้พาทำกรรม กรรมแล้ววิบากมันตกไปที่ไหน มันตก เข้าไปสู่จิตนั้น เป็นผู้กระทำ ก็ต้องรับผลการกระทำอันนั้น ถ้ารับผลกระทำนั้น

แล้วการใช้ชีวิตทางโลก เขาเบียดเบียนกัน เขากดขี่กัน เวลามันบีบคั้นขึ้นมา มันมีอาการ อาการทางจิตๆ อาการทางจิตมันให้ผล อย่างคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย เวลามันบีบคั้น ทุกข์มันบีบคั้น มา มันบีบคั้นลงไปถึงกับจิตนี้มีอาการมันแสดงออก เวลามันแสดงออกเห็นใหม่ เวลาทาง การแพทย์ เขาพิจารณาของเขา เขารักษาของเขา อาการทางจิตๆ แล้วถ้ามันบีบคั้น จนรุนแรงขึ้นไป เป็นอาการจิตประสาท มันแสดงออกไปทั้งนั้นเลย

เวลาจิตประสาท มันก็ต้องเข้าหาจิตแพทย์แล้ว จิตแพทย์ก็ต้องมีการรักษา เพื่อดึงจิตนั้นกลับมาให้เป็นปกติ เห็นไหม อาการทางจิตๆ เวลาเราดำรงชีวิตประจำวันของเรา เวลาสุข เวลาทุกข์นั้นก็อาการของมัน อาการทางจิตเวลามันมีผลของมัน มันมีผลของมัน มีผลของมันนี่เพราะอะไร เพราะปฏิสนธิจิตนะ เพราะมันมีจิตวิญญูณ ปฏิสนธิเป็นภพเป็นชาติ เวลาเป็นภพเป็นชาติ สิ่งใดทำมีผลกระทบทุกอย่างมันกลับลงไปสู่หัวใจนั้น มันกลับไปสู่จิตนั้น ถ้ามันกลับไปสู่จิตนั้นนะ

ทางโลก ทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ เวลาเขาทำอะไรมันมีผลทั้งนั้น มันมีผลกับจิต มันจะมีมากมีน้อยขนาดไหน คนที่เขาใจเข้มแข็ง มีความองอาจกล้าหาญ เผชิญกับสิ่งจะความจริงบ่อยครั้งเข้าๆ ผลข้างเคียงผลที่มันบีบคั้น ถึงเวลาแล้ว เวลามันชราภาพ มันมีอาการของมัน มันมีอาการของมัน อาการทางจิตมันจะออกสภาวะแบบนั้น นี่อาการทางจิต ถ้าอาการทางจิตนี้มันเป็นผลของวิญญูณ เป็นผลของวิญญูณคือเป็นผู้ที่ยอมจำนน เราเกิดมาแล้ว เราเกิดมาโดยการศึกษของเรา เราเชื่อมั่นของเรา ว่าเรามีการศึกษา มีการกระทำทุกอย่าง เราว่าสิ่งนี้เราเข้าใจ เราเข้าใจ

คูสิ สมัยปัจจุบันนี้ คนรุ่นใหม่ๆ เวลาเขาจะเลี้ยงลูก เขาเลี้ยงงาทำราเลย เขาเปิดตำราวางเลย เวลาเด็กอายุมีเท่าไร เขาจะเอาตำราวาง แล้วเลี้ยงตามตำรานั้นเลย ถ้าเลี้ยงตามตำรานั้น มันก็เหมือนทางวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ เราทำสมบูรณ์แล้วเด็กของเราต้องฉลาด เด็กของเราจะต้องมีความสุข เด็กของเราจะต้องประสบความสำเร็จในชีวิต แล้วมันจริงหรือเปล่า มันมีผลอย่างนั้นจริงไหม คูสิเวลาคนทุกข์คนจนคนเจ็บใจ เด็กกตัญญู มัน ขวนขวายมันกระทำของมัน จนมันก็ประสบความสำเร็จในชีวิตของมัน มันมาโดยต้นทุนที่ต่ำ

โดยที่ไม่มีพ่อแม่ที่เปิดตำราแล้วดูแลรักษาให้เป็นทางวิทยาศาสตร์ ให้เป็นผล ให้มีความสมบูรณ์เลย มันไม่ได้โอกาสอย่างนั้นเลย แต่มันก็ดำรงชีวิตของมัน นี่อำนาจวาสนา คุณพันธุกรรมของจิตที่มันดีขึ้น มันขวนขวายของมัน นี่พูดถึงผลของวิญญูณไง ผลของวิญญูณ ผลของเวรของกรรม ผลของการกระทำ แต่มันเวลามันให้ผล เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ เราก็ต้องคิดด้วยสติปัญญาเพราะเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ก่อนและวางธรรมและวินัยนี้ไว้ เวลาศึกษาธรรมวินัย เราศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติแต่จิตใจเรามันอ่อนค้อยพอจิตใจเราอ่อนค้อย เราก็คิดโดยการศึกษาของเรา คิดโดยสัญญา คิดโดยการค้นคว้าของเรา การ

ตีความของเรา แล้วการตีความของเรา มันตีความโดยอะไร มันตีความโดยกิเลส ตีความโดย
อวิชชา เพราะอวิชชามันปิดหูปิดตาอยู่แล้ว มันก็ต้องให้เรามีความเชื่ออย่างนั้น มีการกระทำอย่าง
นั้นเพื่ออยู่ในอำนาจของมัน ถ้าทำอย่างนั้นไป อาการมันมีของมันเป็นอย่างนี้

เวลาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง เรามีครูมีอาจารย์ของเราละ ถ้าเราปฏิบัติตาม
ความเป็นจริง นั่นอาการของจิตคืออาการที่มันเป็นไปโดยสังขะ แต่เวลาอาการของจิตละ อาการ
ทางจิต อาการทางจิตมันเป็นทางวิทยาศาสตร์ อาการทางจิตที่มันมีผลกระทบอย่างนั้น นี่คือ
อาการของมัน แล้วอาการของจิตละ อาการทางจิตนั้นไปอย่างหนึ่ง อาการของจิต จิตมันเป็น
อย่างนั้นจริงๆ

แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราจะเอาสังขะความจริงขึ้นมา เรามาปฏิบัติ มันเป็นอย่าง
นั้น เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอก อาการของจิตๆ อาการเป็นแบบนั้น เราปฏิบัติไป มีอาการนะ มี
ผลกระทบ พอมีผลกระทบ เรามีสติปัญญา เรามีสติ มีปัญญา เราจะรู้เท่าทัน ถ้าอาการทางจิตมัน
เป็นโดยอวิชชา เป็นไปโดยทางโลก เป็นไปโดยทางความเห็นของโลกที่ว่า มันเป็นอย่างนั้น มัน
มีผลกระทบอย่างนั้น มันมีเวรกรรมและผลกระทบให้กับหัวใจเรา มันมีอาการเป็นไป เจ็บไข้
ได้ป่วย ถ้ามันหนักหนาสาหัสสาครรจ์ มันก็เป็นอาการจิตประสาทไปเลย

แต่ถ้าคนมีสติมีปัญญา มีสติปัญญารักษาหัวใจ มันมีผลกระทบผ่อนคลายๆ มันก็มีอาการ
ของมันแต่ไม่ถึงกับจิตประสาท นี่อาการของมันแต่ละภพแต่ละชาติที่เกิดมาในภพ ในวัฏฏะนี้
แล้วมารับผลเวรกรรมที่ได้สร้างสมมาอย่างนั้น แต่เรามาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราสร้างเหตุของเรา เราประพฤติ
ปฏิบัติของเรา ให้ตามความเป็นจริงของเรา ถ้ามันตามความจริงของเรา มันเกิดปฏิกิริยา อาการ
ของจิต อาการของจิตคือมันมีสติมีปัญญา มีผู้รักษา มีผู้ปฏิบัติการกระทำ

ถ้ามีการกระทำ เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน เรามาประพฤติปฏิบัติ เรามีสติ มีคำปริกรรม
พุทธโศภๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราจับอาการมันได้ เรารู้นะ ถ้าจิตมันสงบมันเห็นนิมิต นี่อาการ
ของมัน อาการของจิต โดยมีสติมีปัญญามันเป็นอาการของจิต มันเป็นอาการ มันเป็นผลกระทบ

ถ้าทางโลกก็ว่าเป็นอารมณ์ เป็นอารมณ์เป็นความรู้สึก แล้วเวลาผู้ที่เชื่อมั่นในทาง
วิทยาศาสตร์ว่ามันเป็นอารมณ์ไม่มีตัวตน มันเป็นอารมณ์ชั่วคราว เดี่ยวมันก็หายไป เราไม่ต้องไป
วิตกกังวลกับมัน มันจับต้องไม่ได้ มันเป็นนามธรรม จนเป็นนามธรรม ทำไปทำมา ทำแล้วจนไม่

เชื่อ จนไม่เชื่อที่ว่าเราจะเสียเวลาเปล่าไปทำไม กลับมาค้นคว้าเรื่องนามกรรม เราใช้ชีวิตของเรา ให้มีความสุขดีกว่า เราทำเพื่อประโยชน์การดำรงชีวิตของเรา หน้าที่การงานทางโลก ทำให้มันประสบความสำเร็จ

เวลามันคิดออกไป ประสบความสำเร็จ มันเป็นสมบัติสาธารณะ สมบัติผลัดกันชม ใครมีสติมีปัญญา ทำธุรกิจการค้า เขาประสบความสำเร็จของเขา มันก็ประสบความสำเร็จมาเป็นปัจจัย ๔ เครื่องดำรงชีวิตแล้วอาศัยเจือจางกัน ถ้าใครมีสติปัญญา คนที่จิตใจที่สูงส่ง สิ่งที่เขาแสวงหามา เขาเจือจางเพื่อเป็นประโยชน์กับเขา เขาเสียสละทาน เขาทำประโยชน์กับสังคม เขาทำประโยชน์ ของของเขา ถ้าเขามีสติมีปัญญา จิตใจของเขาได้แสวงหาสิ่งนั้นมา

ประสบความสำเร็จ เขายังได้สร้างบุญกุศลของเขาได้ นั่นเป็นสมบัติสาธารณะ สมบัติผลัดกันชม ใครมีสติปัญญาเท่าไร เขาจะชวนขายสิ่งที่ เป็นสาธารณะ เป็นสิทธิของเขา เป็นสิทธิ์ของเขา แล้วเขาเสียสละเพื่อประโยชน์กับสังคม เพื่อผลประโยชน์กับหัวใจของเขา นั่นเวลาเขาทำผลประโยชน์ทางโลกไป แต่เวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็กู้สมบุญแล้ว สมบุญเห็นไหม คุณติ นักบวชเป็นพระ เป็นพระเราเสียสละสถานะทางสังคม สถานะทางโลก ยุติจิตคุณธรรม ยกขึ้นมาเป็นพระ

เป็นพระเป็นผู้ประเสริฐ เป็นนักรบ จะรบกับกิเลสในหัวใจของตัวเอง ปัจจัยเครื่องอาศัยบริษัท ๔ เขาพร้อมที่จะสนับสนุนอยู่แล้ว สิ่งนี้มันไม่ต้องมีความวิตกกังวล มันเป็นภาระเลขาภาระของเรา ทางจงกรมนั่งสมาธิภาวนา สัจจะความจริงเราทำของเราขึ้นมาให้ได้ เวลาเราทำของเราตามความเป็นจริง กำหนดพุทโธๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นี่อาการของจิต มันจะมีอาการของมัน ถ้ามันมีอาการของมันเห็นไหม มันมีอาการที่มันออกรู้ณิมิต มันออกรับรู้สิ่งต่างๆ มันมีอาการทั้งนั้น นี่อาการของจิตๆ

อาการของจิตที่มีสติปัญญารักษามัน เป็นเรื่องของโลกๆ ถ้าเราทำของเราตามความเป็นจริง สิ่งที่เกิดกระทบมันจะบอกเลย ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติแล้ว ท่านผ่านประสบการณ์เข้ามา สิ่งที่ทำมา ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาแล้ว ท่านบอกว่า การประพฤติปฏิบัติมีyakอยู่สองคราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคือคราวจะถึงที่สุดแห่งทุกข์

สองคราวนี้มันเป็นการปฏิบัติที่ต้องเข้มงวด ที่จะต้องทำให้เราปฏิบัติเข้าสู่สัจจะ เข้าสู่ความจริง เวลาเราปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานกันอยู่ที่นี่ ปฏิบัติเห็นไหม สิ่งที่ว่าพอมัน ถ้าเป็นทางโลก

นั่นคืออาการทางจิต อาการทางจิตคือมันเป็นสัจจะ มันเป็นวิทยาศาสตร์อยู่อย่างนั้น อาการของจิต คำว่าของคือมีผู้ดูแลรักษา อาการทางจิต เรายอมจำนนเลย มันเป็นอย่างนั้น ถ้าโลกเขาบีบคั้นกัน บีบคั้นกันจนคนเสียดิไป เป็นจิตประสาทไป แต่ถ้ามันมีอาการของมัน มันก็มีผลกระทบกับร่างกาย ผลกระทบกับความเจ็บไข้ได้ป่วย นั่นอาการทางจิต

แต่ถ้าอาการของจิต มันเป็นอาการของมันอยู่แล้ว แต่เราจะบริหารจัดการมัน ถ้าเรามีสติปัญญา เราจะดูแลหัวใจของเรา ถ้าดูแลหัวใจครูบาอาจารย์ท่านถึงสอนว่าให้มีการประพฤติปฏิบัติ ขอให้ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา มันมีสติ มีปัญญารักษาใจของเรา ถ้ารักษาใจ มันมีอาการของมัน อาการของมันพัฒนาการของหัวใจ สิ่งที่ว่าป็นนามธรรมๆ นี้

เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติ คำว่าเป็นโลก คำว่าเป็นโลกเห็นใหม่ เป็นโลกียปัญญา ปัญญาทางโลกทั้งนั้น ทำสิ่งใดมันเรื่องของโลกๆ เรื่องของโลกๆ โดยสามัญสำนึกไง คนเกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ ๕ ถ้าคนมีธาตุ ๔ ขันธ ๕ คนเรามีความรู้สึกลึกซึ้งคิด ความรู้สึกลึกซึ้งคิดนี้ขันธ ๕ ถ้ามีขันธ ๕ ขึ้นมาแล้ว ขันธ ๕ ไข้ไปทางโลกมันก็เป็นโลก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ ได้พระอรหันต์มา ๖๐ องค์ ทั้งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เธอทั้งหลายพ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและเป็นทิพย์ เธออย่าไปซ้อนทางกัน บ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์

บ่วงที่เป็นโลก เป็นโลกก็คิดแบบโลกๆ นี้แหละ ถ้าบ่วงที่เป็นทิพย์เห็นใหม่ เวลาเขาทำสิ่งใด เขาทำเป็นบุญกุศลขึ้นมา เขาก็ได้ผลของเขา นั่นก็บ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์ แต่ถ้ามันพ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์ มันก็เป็นกรรม ถ้าเป็นกรรม เป็นกรรมอย่างไร ถ้าเป็นกรรมอย่างไร ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราพยายามจะปฏิบัติให้เป็นกรรมไง ถ้าเราไม่ปฏิบัติให้เป็นกรรม มันก็เป็นโลกียปัญญา ปัญญาของโลกๆ ใจ

ถ้าปัญญาของโลก ปัญญาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริง เป็นสัจธรรม เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราศึกษาโดยโลกียปัญญา ศึกษาด้วยสามัญสำนึก มนุษย์มีธาตุ ๔ และ ขันธ ๕ ขันธ ๕ คือสัญญา สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง แล้วมีวิชาครอบงำอยู่ โลกียปัญญา โลกล้วนๆ

แล้วเราศึกษาไปๆ ศึกษาแล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นโลกใจ มันเป็นโลก เพราะมนุษย์เกิดจากพ่อจากแม่ มนุษย์เกิดจากโลก พ่อแม่นี้ มนุษย์เกิดจากกาม ถ้ามันเป็นโลกอยู่แล้ว ถ้าเป็นโลก เราเกิดมานี้โลกซัดๆ ถ้าโลกซัดๆ แล้ว เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะพ้นจากโลกๆ นี้ไง ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา จากอาการของจิต อาการของจิตมันมีผลกระทบ ถ้ามีผลกระทบ เวลาปฏิบัติแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติมีครูบาอาจารย์จะถามว่า เอ็ง จิตเป็นอย่างนี้มันเป็นอย่างไร ผลที่กระทบมันเป็นอย่างไร นี่อาการของมัน ยังมีสติปัญญาอยู่แต่มันไม่เข้าสู่ธรรมใจ

ถ้ามันเข้าสู่ธรรมนะ อาการทางธรรม ถ้าอาการทางธรรมนะ พุทโธๆ มันมีผลกระทบทั้งนั้น โดยธรรมชาติ จิตนี้เหมือนข้างสารที่ตกมัน มันฟาดวงฟาดวงกับตัวเราเอง มันไม่เคยพอใจอะไรที่เป็นความจริงเลย สัจจะความจริงมันไม่เคยพอใจอะไรเลย เพราะอะไร เพราะมันเป็นอนิจจัง อารมณ์ของคน มันไม่คงที่ มันแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา มันไม่พอใจตัวมันเองตลอดเวลาเลย ไม่พอใจอะไรทั้งสิ้น แล้วอยากได้อะไร ก็ไม่รู้ว่าอยากได้อะไรแต่ก็ไม่พอใจทั้งสิ้น

เรากำหนดพุทโธๆ เพื่อทำความสงบของใจเข้ามา ละเว้นปล่อยวางปัญญาทางโลก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษาไว้เป็นแนวทาง สุตมยปัญญา เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องการสัจจะความจริง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษาไว้ให้ประพฤติปฏิบัติ เราเป็นสาวก สาวกจะ ผู้ได้ยินได้ฟัง ได้ยินได้ฟังแล้ว เราไตร่ตรอง ไตร่ตรองนั่นก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิใจ ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ นั่นก็เป็นพุทธานุสติใจ

ทั้งปัญญาอบรมสมาธิ ทั้งพุทธานุสติ เพื่อเข้าไปหาสัจจะความจริง ถ้าเข้าไปหาสัจจะความจริง สิ่งที่เป็นโลกๆ มันอาการของจิตที่มีผลกระทบ วาง วางทั้งนั้น จะรู้เห็นสิ่งใด มันเป็นฉานโลกีย์ มันเป็นอกิณญา ความรู้ ใจก็รู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของคนได้ เราอยู่ด้วยกันเรามีความผูกพันกัน เรายังมีความฝึใจมีความเอื้ออาทรต่อกัน น้ำใจของเรามันเกี่ยวพันกันไปได้ทั้งนั้น แล้วเกี่ยวพันกันได้มันก็เป็นกระแสโลกทั้งนั้น ถึงว่าเป็นโลกีย์ปัญญาใจ

เราวางให้หมด จะมีอำนาจวาสนาขนาดไหนสิ่งที่เรารู้เราเห็น มันเป็นเรื่องสามัญสำนึกของมนุษย์ สามัญสำนึกของหัวใจ น้ำใจความผูกพันของใจ เราวางไว้ เพราะเราพยายามทำความสงบของใจ พุทธานุสติ ปัญญาอบรมสมาธิ ตรีกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเจ้าของสวนมะม่วง เป็นเจ้าของศาสนา ในใจขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น อาสวักขยญาณ ทำลายอวิชชาเป็นไถ่ตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา สัจจะความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด

แล้ววางธรรมวินัยนี้ไว้ๆ จะรื้อสัตว์ขนสัตว์ใจ ถ้ารื้อสัตว์ขนสัตว์มันเป็นวิธีการไง เพราะเราศึกษามาแล้วๆ เราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ให้หัวใจเรามันเป็นจริงขึ้นมา ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา เวลาศึกษามาแล้วมันก็เป็นโลกียปัญญา ทั้งๆ ที่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความจริง แต่เราศึกษามาแล้ว มันเป็นสัญญาเป็นความจำ มันเป็นแนวทาง ศึกษาไว้ๆ เพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติไป ถ้าทางโลกเขาโดนบีบคั้นไป โดยสัจจะความจริงมันมีอาการทางจิต แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นอาการของจิต

อาการของจิตคือมีสติปัญญาพัฒนาขึ้นมาเป็นขั้นๆ อาการของมันต้องวิวัฒนาการต้องพัฒนาขึ้นมา ถึงจะเข้ามาสู่ความสงบได้ ถ้ามันเข้ามาสู่ความสงบได้ นี่อาการทางธรรมมันเป็นสัมมาสมาธิ อาการทางธรรมนะ อาการทางธรรม มันจะเป็นสังขธรรมขึ้นมา ถ้าจิตเราสงบขึ้นมา เรารับรู้ได้ จิตเวลามันสงบแล้วมันออกรับรู้ มันออกรู้เห็นสิ่งต่างๆ นั่นอาการของจิต แล้วเวลาเรามีสติปัญญา เราใคร่ครวญ เราใช้สติปัญญา เราปล่อยวาง เราพุทโธของเรา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเรา

เวลามันปล่อยวางเข้ามา อาการมันแตกต่างกัน มันวาง มันวางความตึงเครียด มันวางต่างๆ เขาบอกว่าปฏิบัติแล้วต้องมีความสุขๆ ใจแน่นอน ปฏิบัติมีแต่ความสุข แล้วถ้ามันตึงเครียด สิ่งนั้นปฏิบัติไปผิดทาง เวลาเราพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เขาบอกอย่างนี้มันตึงเครียด มันตึงเครียดไปนะ เวลาพุทโธก็บอกว่ามันเป็นสมถะ มันไม่ใช่ปัญญา แล้วเวลาใช้ปัญญา นั่นละอาการของจิต

อาการของจิตมันตริกขึ้นมา เวลามันตริกขึ้นมา มันวิปัสสนิกเทียบเคียงแล้วอาการของจิตจิตมันเป็นไปได้อะไรแปลก เวลามันเทียบเคียงไปแล้วมันเป็นไป โอ๊ยมีความตื่นตื่น มีความตื่นตื่นแล้วมีความตื่นตื่นเสร็จแล้ว ไปตามอาจารย์ อันนี้มันคืออะไร สัจจะ อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน เวลามันเกิดขึ้นมา คนต้องรู้ก่อน

ในสมัยพุทธกาล พระที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามีความรู้สิ่งใดจะไปกราบทูลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนตั้งแต่เขาจะมาแล้วละ แต่เวลาเขากราบทูลขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ๆ เพื่อน้ำใจของเขา ถ้ามันถูกทางขึ้น

มาแล้ว มันถูกทางแล้ว ท่านก็จะให้อุบายขึ้นไป ให้อันเจริญงอกงามขึ้นไป ให้อุบายปฏิบัติมากขึ้นไป นี่ไง เวลามันปฏิบัติขึ้นไปแล้ว เวลามันรู้เห็นสิ่งใด นี่มันคืออะไรๆ แล้วมันเกิดขึ้นมาจากไหนล่ะ

มันเกิดขึ้นมาจากการกระทำ มันเกิดขึ้นมาจากสัมมาสมาธิ ถ้ามันเกิดขึ้นมาจากสัมมาสมาธิ มันจะเป็นอาการทางธรรม ถ้าอาการทางธรรม อาการทางธรรม มันเป็นอาการทางธรรม เพราะอะไร เพราะมันมีสติปัญญา สติปัญญามันคัดแยกมา คัดแยกมา คัดแยกจากไหน คัดแยกจากหัวใจของเรานี่ไง คัดแยกจากเวลามันลุ่มลुकลुकกลาน

เวลามันลุ่มลुकลुकกลาน ก็รู้ว่ามันลุ่มลुकลुकกลานใช่ไหม เวลามันสงบ เราก็รู้ว่ามันสงบ ใจ ถ้ามันสงบ ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ เวลามันสงบ สงบด้วยตัวมันเอง เวลาถ้ามันเข้าสัมมาสมาธิ มันเป็นอย่างหนึ่ง สงบด้วยตัวมันเองไม่ออกรู้ใจ แต่ถ้าอารมณ์เป็นสอง เราเห็นนิมิต เรารับรู้เสียงมันเป็นสองไหม หลวงพ่อได้ยินเสียง เสียงนี่มันคืออะไร เราเห็นภาพ ภาพนี่คืออะไร แล้วใครรู้ใครเห็น ใครรู้ใครเห็น เพราะเวลาเราไปเห็น นี่อาการของจิต

จิตไปรู้ไปเห็น จิตมันรู้มันเห็น เห็นอาการนั้น แล้วเราก็หยิบอาการนั้น บอกว่านี่มันคืออะไร แต่ไม่ได้บอกว่าจิตมันคืออะไร แต่ถ้าเวลามันสงบเข้ามามันเป็นหนึ่ง ไม่มีสอง มันทั้งสิ่งที่มีมันเห็น ทั้งสิ่งที่มีมันรับรู้ มันเป็นตัวมันเอง ถ้ามันเป็นตัวมันเอง มันชัดเจนมาก นี่อาการทางธรรม ถ้ามันอาการทางธรรมแล้ว เรามีความสุข มีความสุขนะ เพราะถ้าชีวิตของเรา เราผ่านโลกนี้มากกว่าเราเกิดมา เรามีการศึกษา มีหน้าที่การงาน รุมเร้าเรามาตลอด เราทุกข์ยากไหม

อาการทางจิต มันมีอาการสัมพันธ์มากับชีวิตตลอดมา มันมีผลกระทบกับชีวิตเรามาตลอดเลย แล้วเวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีอำนาจวาสนา เราอยากจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาปฏิบัติแล้วประสบการณ์ที่มันรู้มันเห็นนั่นอาการของจิต อาการของจิต เพราะจิตไม่ได้ฝึกหัดใจ จิตที่มันเร่ร้อน ที่มันไม่มีใครดูแลมัน ไม่มีใครดูแลมันเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมามีธาตุ ๔ และ ชั้น ๕

โดยสัญชาตญาณ โดยประสบการณ์ของชีวิต การดำรงชีวิตแบบนั้น การดำรงชีวิตแบบสัตว์โลก แต่พอเราศึกษาธรรม ศึกษาธรรมขึ้นมา เราดำรงชีวิต แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะแสวงหาที่จะความจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางธรรมและวินัยนี้ไว้ แล้วเราได้ศึกษาขึ้นมาเราจะประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา เราถึงมาประพฤติปฏิบัติธรรม ทั้งๆ ที่ถ้ามีอาชีพทางโลกเราก็ประกอบสัมมาอาชีพของเรา

ถึงเวลาเราจะมาปฏิบัติเราก็ทำความจริงของเราขึ้นมา เวลาทำความจริงขึ้นมา
 ประสบการณ์ของใจ เวลาใจมันปฏิบัติแล้ว มันมีประสบการณ์ของมันใจ ประสบการณ์มัน
 กระทบสิ่งใด กระทบสิ่งใด เรายังไม่มีความชำนาญ เราก็ส่งออก ส่งออกคือความรู้ จิตที่มัน
 ออกรับรู้ออกส่งออกทั้งนั้น มันส่งออกไปจากจิตใจ พอจิตมันรับรู้ รับรู้อะไรละ ถ้าไม่รับรู้จะมา
 พุดได้อย่างไร สิ่งทีพุดมาคือจิตมันรับรู้มา จะพุดสิ่งใดก็คือมันรับรู้สิ่งนั้นมา มันออกไปรับรู้ข้าง
 นอก

แล้วเวลาปฏิบัติต่อเนื่องไปๆ ถ้าอย่างนั้นไปมันก็เป็นอาการของจิตอยู่อย่างนั้น เวลาไป
 ถ้ามครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์บอกเป็นอาการ เราก็ อ้อ อาการเป็นอย่างนี้หรือ อาการเป็นอย่าง
 นี้ แล้วถ้าอยู่อาการของมันไม่ใช่ตัวมัน ถ้าอาการของมันไม่ใช่ตัวมันแล้วทำไปถึงจะเข้าถึงตัวมัน
 ได้ละ เข้าถึงตัวมันกำหนด พุทโธ ต่อเนื่องไป เพราะอะไร เพราะถ้าเราไม่กำหนดพุทโธ เราไม่
 ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็สามัญสำนึก

จิตนี้รับรู้ผ่านอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจ เวลาใจอยู่เฉยๆ มันก็คิดได้ โดยถ้าเรา
 ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา โดยทางการแพทย์เขาก็บอกว่า ความรับรู้ของเรามันก็ผ่านการ
 สัมผัส ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรามาประพฤติปฏิบัติของเรา พุทโธๆ พุทโธๆ จิตมันสงบเข้ามา
 มันรับรู้ รับรู้เห็นนิมิต เห็นจากหัวใจ เห็นภาพสิ่งต่างๆ ขึ้นมา มันรับรู้จากตัวมันเอง มันไม่รับรู้
 ผ่านจากความสัมผัสจากภายนอก มันสัมผัสจากหัวใจ หัวใจมันสัมผัสเลย มันรับรู้ของมัน นี้
 อาการของจิตๆ

โดยที่เรากการประพฤติปฏิบัติใจ แล้วเราเห็น เห็นว่าวิวัฒนาการประสบการณ์ของมันที่
 ปฏิบัติขึ้นมา เราจะวางด้วยเรา วางด้วยคำบริกรรม วางด้วยปัญญาอบรมสมาธิ วางด้วยสติปัญญา
 ให้มันละเอียดลึกซึ้งเข้ามา ถ้าลึกซึ้งเข้ามา ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา ถ้ามันเป็นความจริง อาการ
 ทางธรรม จากโลก โลกียปัญญามาสู่โลกุตตระปัญญา มันจะเข้ามาสู่สังขารธรรม ถ้าเข้าสู่สังขาร
 ณะ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นมิจฉาสมาธิ นี่อาการของจิตๆ ถ้ามีจิตสมาธิเห็นใหม่ เวลามันเป็น
 มิจฉาสมาธิ เข้าสมาธิแล้ว ออกรับรู้สิ่งต่างๆ เข้าสมาธิแล้ว ถ้ามันเป็นสมาธิก็สมาธิหัวต่อ ถ้ามัน
 เป็นภวังค์มันก็หายไปเลย

พอภวังค์มันหายไปเลย เราก็คิดว่าในทางการศึกษา เวลาการศึกษาแล้วมันก็เป็น
 วิวัฒนาการมันต้อง ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ แล้วมันก็คือจบไป ทำแล้วมันต้องวิวัฒนาการของ
 มันขึ้นไป แต่เวลาทำจริงๆ ขึ้นไปแล้ว คนเราเกิดมาอำนาจวาสนาของคน คนเกิดมาแต่ละคน ใจ

ดวงหนึ่งเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ความสัมผัสสิ่งที่จิตมันได้สัมผัสมา ได้มีผลกระทบมา มันแตกต่างกัน

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีอำนาจวาสนาเห็นใหม่ อำนาจวาสนาของท่าน ท่านสร้างของท่านมา ท่านถึงได้พบครูบาอาจารย์ที่ดี แล้วครูบาอาจารย์ที่ดี พยายามชวนชวาย พยายามน้อมนำเอา ดึงกันเพื่อปฏิบัติ ปฏิบัติเข้าไปสู่สัจจะความจริงอันนั้น นี่คืออำนาจวาสนาของเขา เพราะในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺทิตานญจ เสวนา เราไม่ควรเข้าไปใกล้ชิดกับพวกคนพาล เข้าไปใกล้ชิดกับพวกที่ พวกที่ยังเกี่ยวข้องกับทางโลก เราควรคบบัณฑิต บัณฑิตที่จะพาเราออกจากโลก

สิ่งที่เรา เรามีอำนาจวาสนาขึ้นมา เขาจะเจอครูบาอาจารย์ เจอหมู่คณะที่ดี แล้วชักนำกันไป ในทางที่ดี ในทางที่ดีๆ เราจะเลือกอย่างนั้น เอาที่ไหน เลือกอย่างนั้นแล้วเมื่อไหร่จะประสบความสำเร็จ ประสบสิ่งที่เราปรารถนาล่ะ ถ้ามันประสบสิ่งที่มันปรารถนาไม่ได้ เราก็ต้องเลือก คบกับสิ่งที่มันเป็นนามธรรม อเสวนา จ พาลานํ คูสิ คนพาล หัวใจมันพาล หัวใจมันเป็นกิเลส ตัณหาทะยานอยาก มันพาล มันพาหัวใจของเราให้ล้มลุกคลุกคลาน เราจะคบบัณฑิต

บัณฑิตคือธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บัณฑิตไม่ต้องคิดขึ้นมาเองเลย บัณฑิตคือค้นคว้าในพระไตรปิฎก ในธรรมวินัย นี่เป็นบัณฑิต บัณฑิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้วางรากฐานไว้ ถ้าวางรากฐานไว้ นี่ศึกษาสิ่งนั้นแล้ว เราพยายามเอาสิ่งนั้นเป็นตัวตั้ง แล้วเราพยายามบังคับหัวใจของเรา พยายามดูแล เห็นใหม่ อย่างเช่น

พุทธานุสสติ เช่น อัปปนาสมาธิ เช่น ปัญญาอบรมสมาธิ ตรีกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราพยายามจะคบบัณฑิตแล้วมันคบใหม่ มันไม่คบ มันไม่คบเพราะอะไร เพราะมันโดนกำจัดดวง กิเลสพอมันโดนกำจัดดวงโดยธรรมะ โดยธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็ดีขึ้น เวลามันดีขึ้น เวลาปฏิบัติมันทุกข์ยาก ทุกข์ยากตรงนี้ เราจะเอาหัวใจของเราไป แล้วประสบการณ์ ถ้ามันเป็นอาการของจิต เราก็ใช้สติด้วยใช้ปัญญาของเรา ต้องมีสติปัญญา

เวลาฟัง ฟังธรรมะของครูบาอาจารย์ ท่านก็เป็น ถอดจากใจของท่านนั่นแหละ แล้วเวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นยังเป็นพุทธพจน์เลย เป็นคำพูดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่น่าเคารพ น่าเชื่อถือเลย แต่เวลาทำไปแล้ว เวลาทำเข้ามาในใจ

ของเรา ทำไมมันล้มลุกคลุกคลานล่ะ ทำไมมันทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จล่ะ นี่มันถึงพัฒนาการของใจไป

ถ้าใจมันต้องฝึกหัดใจ มันต้องมีประสบการณ์ของใจไป เพราะสิ่งที่เราศึกษามันเป็นวิธีการทั้งนั้น เวลาเราปฏิบัติมันก็จะจริงขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ด้วยสติปัญญา เรามีสติปัญญา รักษาดูแลหัวใจของเรา ถ้าใจเรามันเริ่มปล่อยวาง วาง สิ่งที วาง และเสียดลามากเท่าไร เราจะได้สัมผัสความจริงเท่านั้น สิ่งที่เรา เหมือนคนตกจากที่สูง มันจะไขว่คว้าทุกๆ เรื่องไป มันคิดว่าถ้าไขว่คว้าแล้วชีวิตเราจะมั่นคง ชีวิตเราจะยั่งยืน แล้วมันไขว่คว้ามา ไขว่คว้าสิ่งใดไม่ได้เลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาความคิดมันเกิดขึ้นมา สิ่งดีที่ประสบการณ์ที่มันผ่านเข้ามาในหัวใจนี้ หัวใจมันจะไขว่คว้าทุกๆ เรื่องเลย ฉะนั้น มัน ไขว่คว้า มันก็ไขว่คว้าแต่เรื่องที่เป็นพิษเป็นภัยเข้ามาเผารมันทั้งนั้นเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอก อย่าไปเชื่อมัน อย่าไปเชื่อมาร อย่าไปเชื่อครอบครัวของมาร ให้ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธโธๆ พุทธานุสติ เพราะในพลังงานของปฏิสนธิจิต มันเป็นสสารที่มีชีวิต เป็นสันตติ มันมีพลังงานในตัวของมันเอง มันมีพลังงานอยู่ แต่มันไม่มีใครดูแลรักษา แล้วไม่มีใครสามารถทำให้มันสะสม จนตัวขึ้นมา มีกำลังขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีตัวขึ้นมาได้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็น ปฏิสนธิจิต โดยอวิชาที่มันครอบงำ แล้วพาเวียนวายตายเกิดในวัฏฏะ เวลามันสำรอกคายอวิชาออกไปแล้ว มันสะอาดผ่องแผ้ว ใจตัวแรกที่เขาจะฟองอวิชาออกมา มันมีพลังงานของมันอยู่ พลังงานนี้มันมีอยู่ทุกๆ ดวงจิตใจ ถ้ามีอยู่ทุกดวงจิตเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะบอกว่า อตตฺตา หิ อตตฺโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ก็ต้องอาศัยจิตดวงนั้น ให้มีกำลังขึ้นมา

ถ้าจิตดวงนั้นมีกำลังขึ้นมา จิตดวงนั้นจะวางสิ่งที่ว่า อาการทางจิต อาการของจิต วางมันให้หมด ถ้าวางมันให้หมดมันก็เข้าสู่อาการทางธรรม อาการทางธรรม ยังไม่ใช่อาการของธรรม อาการทางธรรม ก็ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยนี้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ให้เราก้าวเดิน

เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นประสบการณ์ของจิตที่พัฒนาการขึ้นมา เราเกิดมาในวัฏฏะ เราเกิดมากับโลกมันเป็นสมมุติบัญญัติทั้งนั้น ถ้ามันเป็นกับโลกมันก็เรื่องของโลกมันก็

เป็นโลกียปัญญา มันไม่มีประสบการณ์เป็นความจริงว่า มันเป็นของเรา มันเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสมบัติสาธารณะ สมบัติธรรมและวินัยเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ ให้เราบริษัท ๔ เป็นผู้ชวนขายเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้ที่พยายามให้เป็นสัจจะความจริงเราขึ้นมา

ฉะนั้น เราเกิดมาเรามีอำนาจาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมา ค้นคว้ามา ขนาดไหน ไปลองฝึกลองดูมา ๖ ปี แม้แต่เป็นศาสดาของเราแล้วท่านไปประสบการณ์ความเป็นจริงของท่านขึ้นมา แล้วธรรมและวินัยส่งต่อๆ กันมา มีครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ประสบความสำเร็จ ประสบความสำเร็จ สำเร็จที่ไหน สำเร็จในหัวใจของท่านไง สำเร็จเพราะท่านเห็นมาร เห็นพญามารในใจของท่าน

แล้วท่านใช้สติ สីล สมาธิ ปัญญา ท่านใช้มรรคญาณ ท่านใช้ประสบการณ์ของท่าน ได้เข้าไปประหัดประหารมัน ประหัดประหารที่ไหน ประหัดประหารที่กลางหัวใจ คุณั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม เดินจงกรมนี้เป็นกิริยาจากภายนอก เวลาเดินจงกรมนะ เดินจงกรมเวลาถ้าจิตเวลากิเลสกับธรรมมันต่อสู้กันเห็นใหม่ เดินด้วยความเพลิดเพลิน เพราะงานภายใน งานภายในนะเวลากิเลสมันมีกำลังขึ้นมามันข่มขี้ มันทำลายเรา เดินจงกรมไปนี่ น้อยเนื้อต่ำใจ เดินจงกรมไปมีแต่ความเร่าร้อน เดินจงกรมไปมันมีแต่ความตึงเครียด เดินจงกรมไปมีแต่ความอับเฉา

เวลามันเป็นสัจธรรมขึ้นมาเห็นใหม่ อาการทางจิต อาการของจิต วิวัฒนาการมันพันขึ้นมา มันเข้าสู่อาการทางธรรม เวลาอาการทางธรรมนะ เวลาเดินจงกรมไปแล้วจิตมันสงบระงับนั่งสมาธิไป เริ่มต้นถ้ายังสงบลงไม่ได้มันก็มีความรับรู้จากภายนอกมันมีเวทนา มีอะไรมันก็ถาโถมเข้ามา เรามีสติมีปัญญาเพราะเราเคยทำได้ มีทำได้ เรามีธรรมโอสถ มีพุทธานุสติ มีปัญญาอบรมสมาธิเป็นที่เกาะเกี่ยวไว้

จิตใจมันใช้คำปริกรรม มันพัฒนาของมัน มันสลัดทิ้ง สลัดทิ้งจิตส่งออกไปไขว่ไปคว้าเอาสิ่งนี้มาแผดเผาตัว มันสลัดทิ้งเข้ามา จนตัวมันเป็นอาการทางธรรม คือมันสลัดทางโลกหมด สัจธรรมๆ นะ สัจธรรมมันอยู่ที่ไหน สัจธรรมเป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมนั้นเป็นธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในพระไตรปิฎก พุทธพจน์ๆ นะ สาธุ พุทธพจน์ศึกษามาทั้งนั้น แต่เวลามันเป็นจริง เป็นจริงขึ้นมา สติปัญญามันเป็นจริงขึ้นมา เป็นจริงขึ้นมากลางหัวใจของเรา

เวลาเป็นขึ้นมากกลางหัวใจ นี่อาการทางธรรม อาการทางธรรมเพราะอะไร อาการทางธรรมเพราะมันยังเป็นอนิจจังอยู่ไง มันเป็นอาการมันเกิดดับ มันเป็นอาการที่มันเปลี่ยนแปลง มันเป็นอาการที่มันยังไม่สมุจเฉตปหาน มันยังไม่คงที่มัน เพราะอาการมันเกิดขึ้นมา อาการนี้มันเกิดมาจากไหน อาการมันเกิดขึ้นมาจากความวิริยะอุตสาหะ มันเกิดขึ้นมาเพราะอะไร เพราะเริ่มต้นที่ว่า เป็นนามธรรมๆ เราต้องเอาสิ่งที่ป็นวัตถุ เอาสิ่งที่ความเป็นจริง เอาสิ่งที่เราจับต้องได้

เวลาปฏิบัติขึ้นมามันเป็นนามธรรมเราจะจับต้องที่ไหน เวลาเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาไปมันทำไปแล้ว เป็นแค่กิริยา มันไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันใด เพราะอะไร เพราะปฏิบัติยังไม่ได้ เวลาปฏิบัติมันเริ่มเข้าสู่กระบวนการของมัน เพราะเรามีชีวิต สิ่งสัมผัสธรรมได้คือความรู้สึก ที่ความรู้สึกนี้มันแตกกระจายไปโดยมาร โดยครอบครัวของมาร มันตีแตกหมด มันตีว่าเราต้องยึดมันไอนั้น เราต้องมีสมบัติอย่างนั้น เราจะมีชีวิตที่เลอเลิศ เราจะมีประสบความสำเร็จในชีวิต มันตีให้พลังงานเรากระจายไปทั่ว

เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ก็ต้องทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามา รวมถึงที่มันส่งออก รวมถึงที่มันยึดเหนี่ยวต่างๆ ให้กลับมาเป็นหนึ่งเดียว บางทีมันสงบเข้ามา ถ้าสงบเข้ามาแล้ว มันก็มีกำลัง ถ้ามันสงบเข้ามามีกำลังเรามีสติมีปัญหา ถ้ามันทำ แค่ทำความสงบของใจได้ มันก็เป็นสัมมาสมาธิ พอสัมมาสมาธิเรามีความสุขใหม่ มีความสุขละ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

ถ้าจิตสงบไม่มี คนที่ทำความสุขได้ขนาดนี้ มีอาการทางธรรม ก็ว่า เวลาอาการของจิตมันไปกระทบ มันไปรู้ก็คืออะไรๆ เวลามันปล่อยวางขึ้นมา ก็ว่านี่คือนิพพาน ปฏิบัติแล้วประสบความสำเร็จ เวลาที่ว่าอาการทางธรรม อาการทางจิตถ้าไม่มีใครดูแลมัน ถึงเวลามันบีบคั้นหัวใจจนเป็นอาการจิตประสาท อาการทางธรรม อาการทางธรรมเวลาธรรมมันเกิดขึ้นมานี้ธรรมเกิดๆ มันยังไม่เกิดอริยสัจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล แล้วภาวสภาวะของเรา ปฏิสนธิจิต จิตที่เวียนว่ายตายเกิด ที่เป็นนามธรรม ที่มีคุณค่า มีคุณค่าเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นว่า การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย จิตเป็นผู้เกิดแก่เจ็บตาย พอจิตเกิดแก่เจ็บตาย พระโพธิสัตว์เห็นใหม่ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย การสร้างบุญญาธิการมาชับลงที่จิต จิตถึงมีอำนาจวาสนาบารมี

แล้วมีอำนาจวาสนาบาร์มี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาประพาศปฏิบัติขึ้นมา นีบุพเพนิวาสานุสติญาณ จตุปปาตญาณ อาสวัภยญาณ อาสวัภยญาณมันไปทำลาย อวิชชา พอทำลายอวิชชามันถอดถอนอวิชชา ความมืดบอดในหัวใจ เป็นไก่อตัวแรกที่เจาะฟอง อวิชชาออกมา ถ้ามันเจาะฟองอวิชชาออกมา มันไม่มีอวิชชาคือความไม่รู้มันจะไปเกิดที่ไหน มันไม่เกิดอีกเห็นไหม

การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย ก็เกิดจากจิตนี้ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาจะพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด การเวียนว่ายตายเกิดก็ต้องมาพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดที่จิตนี้ ที่ปฏิสนธิจิตนี้ ถ้าปฏิสนธิจิตนี้เวลาจะเข้าไปสู่สัจจะความจริง ถึงต้องทำความสงบของใจเข้ามา ใจสงบเข้ามาที่ไหน ใจสงบเข้ามาสู่ตัวใจที่มีกำลังปฏิสนธิจิต

นี่ไง เวลาเวียนว่ายตายเกิด ใครเป็นคนเวียนว่ายตายเกิดล่ะ นี่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่สัจจะความจริงๆ มันเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นอย่างนี้ อุตตา หิ อุตตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนต้องรู้ต้องเห็นใจ เวลาเวียนว่ายตายเกิดขึ้นมา มันมืดบอด มันไม่รู้ที่มันจะไปอย่างไร ไปเกิดที่ไหน ไปรู้ที่ไหนก็ว่าภพชาตินั้นมันเป็นของเขา ไปเกิดที่ไหนก็ว่าตัวนี้เป็นของเรา แล้วเวลาเกิดมาแล้วก็มาทุกข์มายากอยู่อย่างนี้

ทุกข์ยากอย่างนี้ ในภพชาติใดก็แล้วแต่ ที่ไหนมีการเกิดที่นั่นมีการตาย แล้วคนเกิดมาที่ว่ อายุยืน อายุสั้น ไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม ก็เหมือนกัน มันอยู่ที่ผู้อายุยืน อายุสั้น มันก็เวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้ ยังอยากติดข้องอยู่ แต่ถ้ามาศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาแล้วมาประพาศปฏิบัติ ศึกษาแล้วมาค้นคว้าเอาความจริงของเรา ถ้าศึกษาแล้วเอามา ค้นคว้าความจริงของเรา งานอันใดมันจะประเสริฐเท่ากับงานรื้อภพหรือชาติ งานอันใดมันจะมีคุณค่า มากกว่างานที่เรา นั่งสมาธิ เดินจงกรม นั่งสมาธิอยู่

งานนี้มันจะเข้าไปสู่หัวใจของเรา แล้วเข้าสู่หัวใจเห็นใหม่ วิธีการเข้า ถ้าทางโลกมันบีบคั้นขึ้นมา มันก็เป็นอาการทางจิต ถ้าเวลาประพาศปฏิบัติขึ้นมา มันก็อาการของจิต มันต้องมีอาการของมัน มันถึงเปลี่ยนแปลง มันถึงวิวัฒนาการ ถ้ามันวิวัฒนาการขึ้นมา จนมันเข้าสู่อาการทางธรรม ถ้าอาการทางธรรม มันต้องมีมรรค อาการทางโลกเขา เวลาผลกระทบนั่น เขาว่าสิ่งนั้น เป็นเพราะ เพราะว่ามีวิภาวะเขาอ่อนแอ

พออ่อนแอ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วสร้างอารมณ์ สร้างความรู้สึกนึกคิด มั่นมหัศจรรย์ เวลามั่นมหัศจรรย์นะ เวลาสิ่งใดเวลาถ้าเป็นสัจจะความจริงไม่มี แต่ทำสิ่งใดแล้วนี่ ปริยัติไป ถึงเวลาแล้ว ต้องอ้างอิง จากพุทธพจน์ๆ จะมีสิ่งใดก็แล้วแต่ ต้องชักเข้าสู่พุทธพจน์ อันนั้นเป็นบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่ถ้าเป็นบารมีของเรา ถ้ามันเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อธิปนาสมาธิ ก็ให้เป็นความจริงของเรา เพราะในขณิกสมาธิมันก็แตกต่างหลากหลาย วุฒิภาวะอำนาจวาสนาของคน แต่ได้ขณิกสมาธิ ถ้าอุปจารแล้วมันยิ่งแตกต่างหลากหลายไปมหาศาลเลย แต่มัน ยิ่งเป็นอธิปนาเห็นใหม่ ฉะนั้นคำว่าแตกต่างหลากหลาย มันก็อยู่ที่อำนาจวาสนาบารมีของใจที่มันจะเป็น

ฉะนั้น ถ้ามันจะเป็นจริงขึ้นมา มันให้เป็นจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา ถ้าเป็นจริงในใจของเรา ทำความสงบของใจเข้ามา จิตสงบแล้ว สงบได้เพราะเรามีสติ สงบแล้วเพราะคำบริกรรม สงบแล้วเพราะใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ฝึกหัดรักษาดูแล ดูแลหัวใจของเราให้มันคง ทำบ่อยครั้ง เข้าๆ ให้มันเข้มแข็ง พอเข้มแข็งแล้ว ราพึง ราพึงให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เวลาพูดกัน พูดกันว่าประพฤติปฏิบัติในแนวสติปัญญา ๔ แนวสติปัญญา ๔

เวลาเราเกิดมา เราเกิดมาเราใช้ปัญญานี้ว่าเป็นโลกียปัญญา เป็นโลกียปัญญาก็ปัญญาของโลกเพราะจิตมันยังไม่สงบระงับ มันทำสิ่งใดขึ้นมา มันมีสมุทัย มีความเห็นของตัวเองไปตลอด ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสัจจะความจริง มันจริงอยู่ที่ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาวางธรรมวินัยนี้ไว้มันเป็นสาธารณะ ใครๆ ก็คิดได้ ใครๆ ก็คำนวณได้ ใครๆ ก็วิเคราะห์วิจัยได้

แล้วเวลาจิตของเรามันเอาสิ่งนี้มาวิเคราะห์วิจัย เอามาคำนวณ เอามาเป็นวิปัสสนิก แล้วนึกขึ้นมามันก็เป็นความจริงอย่างนั้น เป็นความจริงก็เป็นอาการ เป็นอารมณ์ที่เราสร้างขึ้น ถ้าเราสร้างขึ้นแล้วมันก็เป็นอาการของจิตใจ มันเป็นอาการของจิต ถ้าเราประพฤติปฏิบัติมันก็เป็นอาการของจิต มันเป็นเรื่องโลก โลภียปัญญา แต่ถ้าจิตสงบแล้ว ถ้าจิตสงบขึ้นมา เวลาเป็นจริงขึ้นมาให้เป็นจริง เราน้อมไปให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง

แล้วเห็นเวทนาๆ เวลาเราปฏิบัตินะ ถ้าเป็นอาการทางจิตและอาการของจิต เวลาเวทนาเกิดขึ้นมาเจ็บช้ำน้ก เวทนาเกิดขึ้นมาเจ็บ เวลาเกิดเวทนา เวทนามันทับถม ปฏิบัติแล้วมันต้องมีความสุขสิ ปฏิบัติแล้วมันต้องมีคุณงามความดีสิ ปฏิบัติแล้วแหงทุกที เวลาเจอเวทนาสู้ไม่หวาด

ไม่ไหวเลย เพราะจิตมันยังไม่เข้าสู่อาการทางธรรมไง ถ้าจิตมันเข้าสู่อาการทางธรรมแล้ว เวลาพูดอะไร หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิ จิตสงบได้

พอจิตสงบเข้าสู่อาการทางธรรม เวลาอาการทางธรรม มันสงบระงับ เวลานั่งไป ถ้าเรารำพึง ให้เข้าไปสู่ จับเวทนาให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้าเห็นเวทนา มันจับเวทนาได้นะ ถ้ามันจับเวทนาได้ มันจับเวทนาได้เพราะอะไร เพราะจิตมันสงบ มันมีกำลังของมัน จิตเห็นอาการของจิต ถ้าจิตไม่เห็นอาการของมัน มันเป็นอาการทางธรรม อาการทางธรรม แล้วเห็นอาการ จิตเห็นใหม่ แล้วเห็นอาการ อาการคืออะไร อาการที่เราจะน้อมไปสู่กาย สู่เวทนา สู่จิต สู่ธรรม ปฏิบัติในแนวสติปัฏฐาน ๔ เวลาเราประพฤติปฏิบัติ อาการทางจิต นี่จิตไปหมดเลย

อาการของจิต จิตมันรู้มันเห็น มันมีอาการมีผลกระทบ เวลาเราปฏิบัติจิตมันสงบเข้ามา มันเป็นอาการทางธรรม ถ้าอาการทางธรรม ถ้าจิตเห็นอาการของจิต ถ้าจิตเห็นอาการของจิตมันก็เป็นสติปัฏฐาน ๔ มันก็เป็นวิปัสสนา ถ้ามันไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันไม่เห็น มันไม่ทำ มันก็เป็นอาการทางจิต อาการทางธรรม อาการทางธรรมแล้ว เดี่ยวมันก็เสื่อม มันก็คลายออก มันก็เรื่องธรรมดา

ถ้ามันเรื่องธรรมดา เราก็ต้องมีสติปัญญาจับต้องได้ จับต้องได้ ถ้าจิตมันสงบ มันอาการทางธรรมแล้ว ถ้าอาการทางธรรมจิตมันสงบมันจับเวทนาได้ พอจับเวทนาเห็นใหม่ เวทนาที่มันเจ็บช้ำ เวทนาที่มันเจ็บปวด เวทนาที่มันให้ผลที่มันแหยงเลย ที่มันมีผลกระทบ เวลาถ้าจิต อาการทางธรรม อาการมันจิตสงบแล้ว จิตมีกำลังแล้ว จิตสงบแล้วจิตมีกำลังแล้ว ทุกคนก็อยากจะก้าวหน้า ทุกคนก็อยากจะเดินหน้าต่อไป

ถ้าเดินหน้าต่อไปเราควรทำอย่างไร แล้วควรทำอย่างไรถ้าจิตมันสงบมีกำลังเห็นใหม่ เรารำพึง รำพึงไปจับตั้งกายขึ้นมา เวลาเห็นกายมันก็สะท้อนแล้ว มันสะท้อน ถ้าเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงนะ จิตมันเห็น จิตเห็นใหม่ จิตเห็นอาการของจิต จิตสงบแล้ว จิตสงบมันเป็นธรรม เป็นธรรมคือสัมมาสมาธิไง เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านสอน ท่านสอนอย่างนี้ไง

ครูบาอาจารย์กรรมฐานเรา บอกควรทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจสงบแล้วมันเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงที่ว่า จิตดวงนี้เป็นผู้ที่เวียนว่ายตายเกิด จิตดวงนี้เป็นผู้เห็น จิตดวงนี้เป็นผู้แก้ไข จิตดวงนี้พยายามจะชวนชวายเป็นผู้ที่อิสระ อิสระจากสังโยชน์ อิสระ

จากสัปดาห์ปฏิวัติ วิถีจิตมา สัปดาห์พทพรามาส สังโยชน์มันร้อยรัดไว้ ร้อยรัดหัวใจนี้ให้อยู่ในอำนาจของมัน ร้อยรัดไว้โดยที่เราไม่รู้ตัว

ดูเวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วยไปหาหมอ เราเป็นอะไร เราเป็นโรคอะไรๆ เราเป็นโรคอะไร โรคนี้มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร โรคนี้เกิดขึ้นมาก็เพราะมันต้องมีสมุฏฐานของโรคสิ มันต้องมีเชื้อ มันต้องมีผลกระทบมันถึงเป็นโรคนี้ขึ้นมา แต่เวลามันเป็นสังโยชน์ มันมีโดยสัจจะโดยข้อเท็จจริง มันมีสังโยชน์อยู่แล้ว สัปดาห์ปฏิวัติ ความไม่รู้

ความไม่รู้มันฝังอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว ฉะนั้น เวลาจิตถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นกรรม ตามความเป็นจริง จิตเห็นอาการของจิต มันจับต้องได้แล้ว มันใช้ปัญญาแยกแยะ พอปัญญาแยกแยะ นี้ปัญญาการรู้แจ้ง ถ้าปัญญาการรู้แจ้ง เราวิปัสสนาของเรา เราใช้ปัญญาของเรา ปัญญาอย่างนี้ต้องมีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน สัมมาสมาธิเกิดขึ้นมาจากความเพียร ความวิริยะ ความอดทนของเรา ทำให้จิตใจเราสงบเพราะ เพราะปฏิสนธิจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

ผลกระทบจากโลกีย์ปัญญา จากสิ่งดำรงชีวิตมันมีผลกระทบกับหัวใจทั้งนั้น มันมีผลกระทบกับจิตทั้งนั้น สร้างบุญกุศลทำคุณงามความดีมันก็มีผลกระทบในทางบวก ถ้าสร้างสิ่งที่เป็นอกุศลมันก็มีผลกระทบในทางลบ มันมีผลกระทบทั้งนั้นมันมีกิเลส กิเลสกระตุ้นให้มีการกระทำ มีการกระทำแล้วมันก็เกิดผล เกิดวิบาก วิบากนั้นมันจะเป็นวิภูจักรในหัวใจดวงนั้นอยู่อย่างนั้น

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติของเรา จนจิตเราสงบ พอจิตเราสงบแล้วเรารำพึงไปให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นกรรม ตามความเป็นจริง ตามข้อเท็จจริง นี้อาการทางธรรมๆ อาการทางธรรมจะเกิดขึ้น แล้วเราเห็นแล้วเราแยกเราแยะของเรา โดยใช้ปัญญา ความที่เป็นปัญญาขึ้นมา มันเป็นปัญญา มันมีความมหัศจรรย์ซับซ้อนหลายแง่มุม ซับซ้อนหลายแง่มุมเพราะจิต จิตเห็นอาการของจิต จิตเป็นผู้วิปัสสนา จิตเห็นจิต จับแล้วมันกระเทือนหัวใจ

จับแล้วกระเทือนหัวใจ พอมันแยกแยะ มันใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันเป็นภาวนามยปัญญา มันเป็นภาวนามยปัญญาเพราะจิตสงบแล้วมันยกขึ้นสู่วิปัสสนา มันจะเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาเป็นธรรมจักร เป็นธรรมจักรคือสัจจะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธัมมจักขุ มันมีสัจจะ มีกิจจะ มันจะมีวงรอบของมัน มีการกระทำของมัน ถ้ามีการกระทำของมันแล้วจิตใจของเรา เป็นอาการทางธรรม

พออาการทางธรรมขึ้นมาแล้ว เราจับของเราได้ แล้วเราใช้ปัญญาของเรา แยกแยะของเราไป มันจะเกิดภวานามยปัญญา พอเกิดภวานามยปัญญา อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน จิตดวงนี้มันได้ฝึกหัด ได้ประพฤติปฏิบัติจนจิตดวงนี้ มันวิวัฒนาการมันพัฒนาการของมันขึ้นมา จนจิตดวงนี้เป็นอาการของธรรม พอเป็นอาการของธรรมขึ้นมา พอมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต ตามความเป็นจริง มันพิจารณาของมันไป มันก็เป็นศีล สมาธิ ปัญญา งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบมันก็เป็นมรรค ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นก็ไม่มีผล

แล้วเวลานั้นที่ประพฤติปฏิบัติในทางประเพณี ปฏิบัติพอเป็นพิธี เขาก็ทำของเขา เขาทำของเขาแล้ว เขาใช้วิปัสสนิก มันเป็นกงจักร เป็นกงจักรเพราะอะไร เป็นกงจักรเพราะมันเป็นโลกียปัญญา เป็นโลก เป็นโลกคืออะไร โลกคือสมุทัย โลกคือกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันวิปัสสนาโดยกิเลสไป แล้วบอกว่า ปฏิบัติโดยแนวทางสติปัฏฐาน ๔ มันเลยไม่มีภวานามยปัญญา ไม่มีธรรมจักร ไม่มีมรรค เพราะสิ่งที่ว่าเป็นมรรคๆ มันเป็นความนึกคิด มันเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมันไม่เป็นความจริง มันก็เลยไม่มีสิ่งใดที่สะท้อนหัวใจ ไม่มีสิ่งใดที่เป็นการยืนยันว่า ภวานามยปัญญาเป็นอย่างไร

คนไม่เคยเห็นภวานามยปัญญา ก็พยายามจะสร้างภาพ พยายามจะตีความ พยายามจะวิเคราะห์หัวใจ พยายามจะอยากรู้อยากเห็น อยากให้มันเป็นข้อเท็จจริงว่าอย่างนั้นเถอะ แต่มันไม่เป็น แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันจะเห็นว่า เวลาถ้าเป็นภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภวานา ไม่ได้เกิดจากสัญญา ไม่ใช่เกิดจากสังขาร ไม่ได้เกิดจากความคิด ความปรุง ความแต่ง ไม่ใช่เกิดจากสิ่งใดทั้งสิ้น

มันเกิดขึ้นมาจากความจริง มันเกิดขึ้นมาจากหัวใจ คุลี หัวใจที่มีคุณค่าๆ หัวใจนี้ จิตปฏิสนธิจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วเวลาทำหน้าที่การงานทางโลก มันก็สะสมสิ่งใดๆ เพื่อประโยชน์กับมัน เพื่อว่าจะเป็นประโยชน์กับปัจจัยเครื่องอาศัยกับดำรงชีวิตมันก็พยายามแสวงหา พอมันเต็มที่แล้วละ แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา เวลามันสงบระงับเข้ามา

สงบระงับเข้ามาเป็นอาการทางธรรม แล้วพออาการทางธรรมแล้วธรรม มันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง เวลามันจับต้องได้ แล้วจับต้องได้แล้วพยายามรักษา ถ้ามันไปไม่ได้ เราก็กลับมาทำความสงบของใจให้มากขึ้น ถ้าความสงบของใจที่มันมีกำลังแล้ว

เราก็รำพึงไป รำพึงไปแล้วให้เกิดเป็นปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันเวลาเกิด มันเกิดในปัจจุบันที่เราจะตามแรงปรารถนา ตามแรงที่เราต้องการอย่างนั้นมันไม่เป็นเช่นนั้น

ถ้ามันเป็นอย่างนั้น มันก็เป็นสัญญาทั้งหมด มันก็เป็นการผูกพัน แต่ถ้ามันเป็นปัจจุบัน มันจะเกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ถ้าเวลาเกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ถ้าเวลาเราวิปัสสนาไปแล้ว มันไม่ประสบความสำเร็จ เวลาวิปัสสนาไปแล้ว มันจะกลับมา เวลากลับมาทบทวน ทบทวนว่า ทำไมถ้าพิจารณากาย ทำไมมันเห็นกาย พอพิจารณาไปแล้ว ทำไมกายนี้มันไม่เป็นไปตามคำสั่ง คำสั่งคือคำรำพึง เวลาใช้ปัญญา ใช้พิจารณากายมันจะแยกแยะมันด้วยกำลัง

ถ้าด้วยกำลัง ภาพที่เห็น บอกว่าถ้าเป็นอาการของจิต เวลาเห็นนิมิตขึ้นมา มันจะมีความผิดพลาดมันจะไม่เป็นความจริง นั่นเป็นเรื่องของโลก แต่เวลาจิตเห็นอาการของจิต เห็นกาย มันเป็นความจริงถ้ามันมีกำลัง ในเมื่อจิตเห็นอาการของจิต มันมีสัมมาสมาธิมันเป็นอาการทางธรรม พิจารณาไปแล้วมันจะแยกแยะของมัน เป็นวิภาคแล้วถ้าเวลาพิจารณาไปแล้ว มันไปไม่ได้มันไม่ไป มันไม่ไป คนที่ยังไม่เป็น มันก็ยังทำของมันด้วยความผิดพลาด

แต่เวลาคนที่เห็นแล้ว ถ้าความผิดพลาดมากขนาดไหน ยิ่งทำไปแล้วมันก็ไม่เจริญก้าวหน้า แล้วมันจะเสื่อมถอยไปๆ จนเราไม่มีเหตุมีผล แล้วเราหาเหตุผลกับเราไม่ได้ เพราะเรายังทำของเราไม่เป็น แต่เวลามันเสื่อมหมดแล้ว เราถึงได้รู้ว่า อ้อ มันหมดแล้ว เราหมดเนื้อหมดตัวขึ้นมาแล้วแหละ แล้วเราจะเอาจริงขึ้นมา เราก็ต้องกลับมาทำความสงบของใจให้มากขึ้น พอมากขึ้นมันก็ต้องลงทุนลงแรงมากขึ้น

ลงทุนลงแรงมากขึ้นแล้ว เวลาจะไปวิปัสสนา เวลาใช้ปัญญาขึ้นมามันก็จับต้นชนปลายอะไรไม่ถูก นั่นมันจะรู้ต่อเมื่อจิตมันเสื่อม พอจิตมันเสื่อมขึ้นมาแล้ว ถ้ามันจะพัฒนาขึ้นมา มันก็ต้องทำความสงบของใจให้มากขึ้น ทำความสงบของใจให้มากขึ้นเราก็พยายามรำพึงไปที่กาย เวลารำพึงไปที่กายมันก็ไม่เป็นเหมือนเดิม ไม่เป็นเหมือนเก่า ถ้าเป็นเหมือนเดิมเป็นเหมือนเก่า มันก็เป็นสัญญาใจ

แต่ถ้าเราปฏิบัติของเราต่อเนื่องขึ้นไป เราใช้วิปัสสนาของเราบ่อยครั้งเข้าๆ เป็นอาการทางธรรม เวลาอาการทางธรรม เวลาเรารำพึงไป ถ้ามันขึ้นมาเหมือนเดิม เหมือนเดิมโดยมีสัมมาสมาธิ เหมือนเดิมโดยมีกำลัง เหมือนเดิมโดยที่มันมาแล้ว เราวิปัสสนาได้ คือเหมือนก็ได้

ไม่เหมือนก็ได้ ถ้ามันเป็นความจริง เพราะความจริงเวลามันเกิดภาพกายขึ้นมา มันเหมือนก็ได้ ไม่เหมือนก็ได้ แต่มันต้องมีสัมมาสมาธิ มันต้องมีกำลัง

คนเป็นแล้วมันจะรู้ของมัน มีกำลังอย่างไรแล้วรำพึงไป มันจะเป็นวิภาคะ มันจะคล้ายตัวอย่างใด ก็การคล้ายตัวอย่างนั้น เป็นพระไตรลักษณ์ คือมันเป็นอนัตตาใจ มันเป็นลักษณะให้เราดูใจ มันเป็นลักษณะ เป็นไตรลักษณ์ขึ้นมา ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตาๆ มันจะเป็นอนัตตาต่อเมื่อเราใช้วิปัสสนา เราใช้ปัญญา เราใช้ภาวนามยปัญญา

การที่เป็นอนัตตาๆ ต่อหน้าต่อตา ต่อหน้าต่อตา ที่มันพิจารณาของมันไป มันรู้มันเห็นขนาดนั้น ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพุทธพจน์ อยู่ในพระไตรปิฎก เวลา มันเกิดขึ้น เวลาความจริงเกิดขึ้นมา เป็นภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาจากหัวใจ มันเกิดขึ้นจากการกระทำ จนกระทั่งการกระทำ อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ใจดวงนั้นเป็นผู้กระทำ ใจดวงนั้นเป็นผู้เห็น ใจดวงนั้นเป็นผู้วิปัสสนา แล้วใจดวงนั้น

ความไม่รู้มันจะมาจากไหน ความไม่รู้มันปิดหูปิดตาไว้ เพราะเราไม่ได้ภาวนาใช้ไหม เวลาภาวนาขึ้นมา มันพัฒนาการ วิวัฒนาการขึ้นมา เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา มันทำให้ใจดวงนี้ไปรู้ไปเห็นใจ ใจดวงนี้เป็นผู้รู้ผู้เห็น เป็นวิปัสสนาเห็นใหม่ แล้วพอวิปัสสนา ถ้ามันแปรสภาพ มันวิภาคะ นั่นก็คือไตรลักษณ์

สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายมันแปรปรวนของมันมาตลอด แล้วแปรปรวนแล้วใครเป็นคนดูมันแปรปรวน ใครเป็นคนทำ ใครเป็นคนทำให้มันรู้มันเห็น มันแปรปรวน ในพระไตรปิฎกบอก ไตรลักษณ์มันเป็นไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์เป็นการศึกษา ไตรลักษณ์เป็นการวิเคราะห์วิจัย เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็น ถ้ามันบิบบคั้นมันก็เป็นอาการทางจิตที่มันเจ็บช้ำน้ำใจ ถ้าเราปฏิบัติของเรา โดยโลก มันก็เป็นอาการของจิต เวลาเราปฏิบัติตามความเป็นจริง มันจะเข้าสู่สัจจะความจริง มันเป็นอาการของธรรม

ถ้าเป็นอาการของธรรม มันก็เป็นสติ สติจริงๆ สมาธิที่สมาธิจริงๆ เวลามันเห็นสติปัญญา ๔ มันก็เห็นตามความเป็นจริง ถ้าเห็นตามความเป็นจริงแล้วมันพิจารณาแยกแยะของมัน มันแยกแยะด้วยความเป็นจริงของมัน แล้วความเป็นจริงใครเป็นคนทำ จิตดวงนี้เป็นคนทำ ถ้าจิต

เป็นคนทำ จิตมันรู้มันเห็นของมัน เวลามันปล่อยวาง เวลาวาง วางเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมาะ มันวาง มันวางด้วยกำลัง วางด้วยภาวนามยปัญญา มันวาง มันอยู่ที่वासนา อยู่ที่อำนาจของคน

ผู้ที่สร้างบุญกุศลเอาไว้มาก มันวางช้าวางยาก แล้ววางขนาดไหน มันถึงสมุจเฉทปหาน การวางนี้ เป็นตทั้งคปหาน มันเป็นผลงานของใจ มันเป็นภาวนามยปัญญาๆ มันวางๆ วางด้วยอะไร วางด้วยปัญญา ปัญหานี้เป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากจิต จิตนี้สงบระงับเข้ามา จิตนี้เป็นอาการทางธรรม เพราะมันมีสัมมาสมาธิ เพราะจิตเวลาสงบแล้วมันมีฉันทาและสัมมา

เวลาเป็นสัมมาสมาธิใช่ไหม เห็นไหม สัมมาสมาธิ สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ความเป็นสัมมา ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ ถ้าจักรมันเคลื่อนขึ้นไป มันจะเกิดญาณ เกิดญาณทัสนะ เกิดปัญญา เกิดความสว่างกระจ่างแจ้ง นี่ผลของการภาวนามยปัญญา ถ้าภาวนามยปัญญามันเกิดขึ้น มันมีมรรคในใจดวงนั้น

แล้วเวลามันปล่อยวาง มันปล่อยวางด้วยปัญญาไง มันปล่อยโดยปัญญา ปล่อยวางโดยกำลัง ปล่อยวางโดยสัจจะ โดยความเห็นจากใจซัดๆ เพราะเราทำของเราขึ้นมา เวลามันล้มลุกคลุกคลานกัน เราก็ตั้งสติปัญญาเรามาตลอด แล้วเวลาทำขึ้นมา มันเกิดญาณทัสนะ เกิดความเห็นจริง เห็นจริง จิตนี้เห็นๆ เลยละ

เวลาจิตมันสงบแล้ว เวลามันเห็น จับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม มันจับต้องโดยมรรค จับต้องโดยใจนี้ชัดเจนมาก แล้วเวลามันใช้ปัญญาไป นี่ภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาขึ้นมา นี่อาการทางธรรมๆ มันชัดเจนของมัน แล้วขยันหมั่นเพียร ความที่เวลาคนที่ภาวนาได้เห็นไหม ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ที่ท่านเดินจงกรมนั่งสมาธิทั้งวันทั้งคืน นั่งสมาธิแล้วนั่งสมาธิเล่า เพราะท่านมีผลงานอันนี้ มันมีมรรคมีผล หล่อเลี้ยงหัวใจ เวลาเราปฏิบัติใหม่ๆ ล้มลุกคลุกคลานมีแต่ความทุกข์ มีแต่ความกระเสือกกระสน

เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัตินะ มันมีผลตอบรับผลตอบสนองไง เวลาพิจารณาไปแล้วมันล้มมันเหนื่อยก็กลับมาทำความสงบ พอทำความสงบเสร็จแล้ว ปล่อยปู้มันเข้าสู่งานเลย เพราะมีความชำนาญ พอเข้าสู่งานแล้วมันก็เกิดปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ เกิดจากสัมมาสติ เกิดพร้อม มรรคมันพร้อม มันก็เป็นธรรมจักร เป็นธรรมจักรก็เป็นมรรค เป็นมรรคมันก็พิจารณา มันก็ปล่อย ปล่อยก็มีความสุข เพราะเราเคยผิดพลาด มีความสุขแล้วเราคิดว่ามันจะจริง

แล้วพอมีความสุขแล้ว ถ้าขาดการดูแล ขาดการรักษา เลื่อมหมด นี้โศดาปัตติมรรค แต่ มันยังไม่เป็นโศดาปัตติผล ซ้ำแล้วซ้ำเล่า คนที่ล้มลุกคลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานตรงนี้มาก แล้ว ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ครูบาอาจารย์ท่านจะสงวน จะรักษา จะดูแลให้เต็มที่เลย แล้วให้เราพยายาม ประพฤติปฏิบัติ เพราะ เพราะอะไร

เพาะเห็ด เห็ดเราเพาะแล้วเชื้อสมมูล ความชื้น ความร้อน อุณหภูมิดีแล้ว เห็ดมันจะงอก นี้เหมือนกัน เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ในหัวใจเราทำตลอดๆ ทำไม่ไม่เป็นสักทีๆ เพราะนี่ไง มัชฌิมาปฏิปทา ความสมมูล ความพอดี ซ้ำแล้วซ้ำเล่า พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า พยายามฝึกฝน ของเราตลอดไป มันจะปล่อยวางขนาดไหน เราก็ต้องฝึกหัดต้องมีการกระทำบ่อยครั้งเข้า อยู่ที่ วาสนาจริงๆ เพราะคำว่าวาสนานะ ครูบาอาจารย์บางองค์ ท่านพิจารณาไม่ก็คราว ท่านก็สมุจเฉท ปหานไปได้

บางองค์พิจารณาแล้วพิจารณาเล่ามันก็ไม่สมุจเฉทปหานสักที แต่บางองค์หนเดียว ครูบา อาจารย์บางองค์แค่โกนผมนะ พิจารณาด้วยปัญญา เห็นผมตกเป็นพระโศดาบันเลย นั่นก็ วาสนาของท่าน แล้วเวลาท่านอธิบายธรรมะ ต้องถูกต้องดีงาม ต้องถูกต้องชัดเจน คนเป็นจริง ต้องเป็นจริง ถ้าไม่เป็นจริง เวลาเราพูดไป อาการทางจิต บีบคั้นจนเจ็บช้ำน้ำใจจนเป็นจิต ประสาทไปเลย

อาการของจิต อาการของจิตมีสติปัญญาดูแลรักษา มันเป็นอย่างนั้น อาการทางธรรม อาการทางธรรมเริ่มเป็นมรรคเป็นผลขึ้นมา เวลามันสมุจเฉทปหาน เวลามันขาด อาการของ ธรรม อาการของธรรม เวลามันตทังคปหาน พิจารณาบ๊ีบ ปล่อยวางๆ มันมีสิ่งใดตอบสนองมีสิ่ง ใดตอบรับ ถ้าอาการของธรรม อาการของธรรม มันเป็นธรรมอย่างไร

เวลามันเป็นธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา มัน ดับอย่างไร ถ้าเราพิจารณากันอยู่อย่างนั้น ฟ้าแลบฟ้ารื่องมันก็เป็นของมัน เดียวนี้เทคโนโลยี กด ปุ่มได้หมดเลย เขาคิดมาให้เสร็จ เดียวนี้กดปุ่ม จะเอาปุ่มไหน กดไปเลย กดไล่ก็ได้หมด แล้วมัน เป็นจริงไหม มันเป็นจริงเพราะว่ามันมีข้อมูลของมันไง นี้ก็เหมือนกันธรรมะขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น แต่มันเป็นจริงไหม ถ้ามันเป็นจริง เวลามันเป็นจริง อาการของ ธรรม เป็นอย่างไร อาการของธรรมๆ ของธรรมเป็นอกุปปธรรม

อกุปปธรรมมันคงที่ตายตัว แล้วมันคงที่ตายตัว มันไม่เสื่อมสภาพ ไม่เสื่อม อกุปปธรรม
 อฐานะที่แปรสภาพ อฐานะที่มันจะแปรปรวน อฐานะที่มันจะเปลี่ยนแปลงมันเป็นไปไม่ได้เลย
 คงที่ตายตัวเลย อาการของธรรม เป็นธรรมแท้ๆ ถ้าเป็นธรรมแท้ๆ มันเกิดจากรามีการกระทำ มี
 การกระทำเป็นความจริง แล้วครูบาอาจารย์ท่านจะดูแล หลวงปู่มันท่านพูดประจำ แก่จิตแก่ยาก
 นะ แก่จิตแก่ยากนะ ให้ปฏิบัติมา ผู้เฒ่าจะแก่จะ เพราะผู้เฒ่าจะแก่ เราประพฤติปฏิบัติเราก็ต้อง
 เอาความจริงของเราใช้ไหม

เวลาประพฤติปฏิบัติ นี่ปัจเจกตั้ง สัททิกฐิติโก เวลาปฏิบัติ อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนเป็น
 ที่พึ่งแห่งตน คนนั้น จิตดวงนั้นอยากได้มรรคได้ผล เป็นของจิตดวงนั้นเราก็ออยากปฏิบัติให้เป็น
 จิตของเรา ไม่ใช่เป็นจิตของหลวงปู่มัน ไม่ใช่เป็นจิตของครูบาอาจารย์ ไม่ต้องการ ต้องการของ
 เรา แต่ว่าครูบาอาจารย์ท่านผ่านมาก่อน จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ใจที่ผ่านมาแล้วล้มลุก
 คลุกคลาน ทุกข์ยากมามากพอแล้ว แล้วพยายามสร้างศาสนทายาท

ศาสนทายาทที่เดินบ่ากบ้นมา ผู้ที่ผ่านมาแล้ว เส้นทางมันวิกฤต เส้นทางที่พญามารมัน
 ตลบตะแลง เส้นทางที่ครอบครัวของมารมันปั่นป่วนหัวใจ ผู้ที่ผ่านมามีต้องเผชิญกับครอบครัว
 ของพญามารตั้งแต่พญามาร ปู่มัน ลุงมัน หลานมัน ไปเผชิญมาทั้งหมด มันรู้ที่อยู่ว่า สิ่งที่พญามาร
 มันไม่ยอมปล่อยหัวใจดวงใดให้เป็นอิสระแน่นอน ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ของเราท่านผ่านมาแล้ว
 ท่านถึงพยายามจะช่วยเหลือเจือจาน พยายามจะดูแลรักษา

คำว่าดูแลรักษาของท่าน เพราะท่านรู้ถึงอิทธิฤทธิ์ของมาร รู้ถึงเล่ห์กลของกิเลส รู้ถึง
 ความฉ้อฉลของมัน แต่พวกเรานักปฏิบัติต่างๆ ที่ว่าเราจะต่อสู้กับมัน แต่เราไม่รู้จักมัน แล้ว
 เหมือนคนเดินเลื้อย คนที่ไม่เข้าใจว่าสิ่งเผชิญกับความวิกฤตของกิเลสอย่างไร แล้วก็คิดว่าตัวเอง
 ทำได้ คิดว่าตัวเองทำได้ แล้วก็พยายามทำไป ทำไปแล้วมันก็เป็นอาการของจิต อาการทางจิต
 หมดเลย มันไม่เข้าสู่อาการทางธรรม แล้วไม่มีวิปัสสนา ไม่มีมรรค ไม่มีการกระทำ จนเป็น
 อาการของธรรม ของธรรมคือของสัจจะความจริง

ครูบาอาจารย์ท่านพยายามช่วยเหลือ พยายามเจือจาน เจือจานแบบนี้ ให้เรามีสัจจะ มี
 ความจริงขึ้นมา ให้เป็นประโยชน์กับเราไง สิ่งพึ่งธรรมๆ พึ่งธรรมเพราะเหตุนี้ พึ่งธรรมๆ
 เพราะพึ่งธรรมจากใจของครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมา ท่านล้มลุกคลุกคลานมาก่อน คุณ
 สิ เวลาหลวงตาท่านพูด เวลาบอกว่ากิเลสๆ อยู่ไหน ท่านบอกเลย จะทำอะไรอยู่ว่างไว้หมดเลย
 เผชิญกับมันก่อน ต้องกำจัดมันให้ได้ก่อน แล้วค่อยกลับมาทำงานอย่างอื่นต่อ

ทุกคนเวลาผ่านไป รังเกียจมัน แล้วพยายามจะชิงดวงมัน แล้วพยายามจะทำลายมัน แล้วทำลายอย่างไร พุทธพจน์ๆ สารุ พุทธพจน์นั้นเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กิเลสมันไม่กลัวหรอก กิเลสมันกลัวความเพียรของเรา กิเลสมันกลัวสติปัญญาความจริงของเรา ถ้าเรามีสติมีปัญญาต่อสู้กับมัน มันถึงจะยอมจำนน แต่อ่างธรรมะๆ มันก็เป็นแค่ตริกในธรรม ตริกเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าทำได้ เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ยังไม่ได้วิปัสสนาเลย ยังไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ถ้าเป็นเอาจริงเอาจัง เราต้องเอาจริงเอาจังของเรา เพื่อประโยชน์กับหัวใจดวงนี้ เอวัง